

חינוך

ז' בסיוון תשע"ו | גיליון 25

הורים ממאדים וילדים מנגה בימי הקיץ...

מכתב להורים לקראת החופש הגדול

הרב יונה גודמן, מינהל חינוכי - רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא

משברים לא קלים פוקדים לעתים עולים חדשים בעת שהם מגלים כי אינם מבינים את שפת התושבים הוותיקים בארצם החדשה. פערי מנטליות ושונות בין ציפיות עלולים ליצור מתחים חריפים. שורש הקשיים טמון בעובדה כי שני הצדדים פשוט מדברים בשפה אחרת ומושפעים מתרבות אחרת.

תחושה זו, של פערי שפות וציפיות החוצצים בין עולים לוותיקים, עשויה לשמש משל למה שקורה (גם) בלא מעט בתים בימי הקיץ. לעתים מצפים ילדי המשפחה ל'חופש מהחיים' ולא רק מהלימודים. בלי לשים לב הם עוברים מבילוי לבילוי. הם אוכלים, מתקלחים (לפעמים...), לוקחים כסף, רצים 'כיף' הבא ומשאירים מאחוריהם שובל של כלים, בגדים ושלל חפצים שהוריהם נאלצים לסדר. במשפחות רבות ההורים נדרשים גם להוציא כסף רב כדי לממן נסיעות אין-סופיות של ילדיהם לקניון ולבאולינג, למחנה ולקייטנה, לים ולסרט (התאימו את הדוגמאות לגיל הילדים ולאופי המשפחה).

ההורים אמנם שמחים שהילדים זוכים למנוחה ולהנאה, אך מצפים גם לשותפות בתפעול הבית, להשתתפות בנסיעות משפחתיות ובעיקר לכך שילדיהם יבנו תכנית קיץ הכוללת גם עשייה ערכית, רוחנית ומשמעותית. באחת, ימי הקיץ הם שדה הניסויים שבו מתברר אם תפקידו של הצעיר הוא רק לבלות ולהינות, או גם לפעול ולעשות: בעזרה בבית, בחסד לנזקקים, בלימוד תורה ובתחומים חשובים אחרים. הפער בין הציפייה של חלק מילדינו לימים מלאי 'כיף' ובילויים, ובין ציפייתנו כהורים שימיהם יכללו (גם) משמעות, הוא היוצר לעתים קרובות מתחים פנים-משפחתיים.

שריפות", ולקיים שיחה כששני הצדדים כבר מתוחים. החכם - עיניו בראשו, ועלינו 'לתאם ציפיות' עם הילדים, ולסכם את העקרונות עוד לפני תחילת החופש הגדול, למען נצמד יחדיו לתוכו ולאורכו.

תכנון: לפני שניגשים לקביעת תכניות הקיץ עם הילדים, יש צורך בחשיבה מוקדמת של ההורה \ ההורים. חשיבה ותכנון אלו ייעשו לגבי כל ילד, ובהתחשב בגילו: מהי, לדעתנו, שעת חזרה (הביתה) סבירה? כמה 'שעות מחשב' ביממה הן הגיוניות? כמה כסף נסכים לאפשר לו להוציא על בילויים? ועוד. בה בעת, וחשוב עוד יותר: האם וכיצד נרצה להציע \ לחייב: תפילה, לימוד תורה, חסד ושפע פעילויות חיוביות? רק כאשר ההורים

פתיחה זו מביאה למסקנה פשוטה: כדי ליצור קיץ משמעותי ומהנה (גם להורים) יש צורך בעבודה הורית, חלקה עוד לפני תחילת החופש. אין חופשה מהורות בימי הקיץ, ונדרשות חשיבה ובנייה חכמות כדי שכולם יצאו נשכרים. בשורות הבאות נציע כמה הצעות פרקטיות העשויות לתרום ליצירת קיץ משפחתי איכותי. אמנם לכל משפחה יש ציפיות אחרות וסולם ערכים משלה, אך חלק מההצעות עשויות לשמש נקודת תשתית שעליה תוכל כל משפחה לבנות את דרכה.

ההצלחה תלויה בדבר אחד: יוזמה חינוכית של ההורים. אין להמתין עד שיעברו כמה שבועות של חופש, ורק אחרי שייוצרו מתחים וכעסים (וכיורים מלאי כלים) ייעשה ניסיון "לכבות

משותפות, וכן כללי התנהגות משפחתיים אשר יקלו על כולם לעבור יחדיו את ימי הקיץ באווירה טובה ובונה.

שותפות: החופש הגדול הוא הזדמנות טובה להעמקת קשרי הורים-ילדים. מומלץ לבחור עם כל ילד פעילות שבועית קבועה שתיעשה עם ההורה.

אחד יבחר יצירה, ואחר - ספורט; אחד יבחר ללמדו שימושי מחשב (הילד את ההורה...), ואחר - רכיבת אופניים בשעות הערב. העקרונות המבוטאים כאן הם חשיבות ה'יחד' וכן המודעות כי דווקא בקיץ עלינו להקדיש ל'יחד' זה זמן רב יותר. כל זאת נוסף על מסד של לימוד תורה משותף של הורה וילדיו.

דוגמה אישית: לעתים אנו משדרים לילדינו מסר כפול. אנו מצפים מהילד כי לא רק יבלה אלא גם יעשה מעשים של חסד, בעת שהפעילות המשפחתית המשותפת לעולם אינה כזאת. בהרכב משפחתי מלא יוצאים לאכול פיצה או לכמה ימי חופשה משפחתית מהנה, אך ברמת המשפחה אין מקדישים זמן גם לחסד או ללימוד תורה משותף. המסר הסמוי הוא כי אנו, כמשפחה, פטורים מכך, ורק אתה, הצעיר, חייב (בחסד או בלימוד תורה). דוגמה אישית בריאה כוללת מבצעי חסד של המשפחה כולה. הפעילות יכולה להיות חד-פעמית (ערב משפחתי שבו מתגייסים לסייע באריזת מזון בבית תמחוי) או קבועה (בישול שבועי, עם הילדים, של אוכל לנזקקים).

לוח קיץ: התוצר של כלל הדיונים צריך להיות לוח קיץ גדול. כדאי לתלות לוח קיץ הכולל הן את אירועי הביילוי המתוכננים, והן את אירועי התוכן המתוכננים. יש בתים שבהם ניתן לראות בימי הקיץ 'לוחות קיץ' גדולים של כל ילד תלויים זה לצד זה על חזית המקרר הביתי. שלבי הכנת הלוח פשוטים: תחילה יעלה הילד על הלוח שלו את מועדי השנה (מתי תשעת הימים? מתי תחילת שנת הלימודים?). לאחר מכן יועלו אירועים אזוריים וקהילתיים (של בית כנסת, תנועת נוער, קייטנה) ◀

“לעתים מצפים ילדי המשפחה שהקיץ ישמש 'חופש מהחיים' ולא רק מהלימודים...”

יגדירו לעצמם את ציפיותיהם ניתן יהיה לעבור לשלב הבא, של דיאלוג עם הילדים על אותם דברים.

דיאלוג: יש לשבת עם כל ילד ונער לחוד כדי לדון על תכניות הקיץ שלו. הכוונה לשיחה שתתקיים עוד לפני פתיחת חופשת הקיץ, כדי לתאם מראש ציפיות. רצוי מאוד כי השיחה

תתקיים באווירה טובה (חצי אבטיח קר לא יזיק...). נקודת הפתיחה של השיחה צריכה להיות הקשבה כנה, שבה שואלים את הילד: מה הציפיות שלך מחופשת הקיץ? השאלות המכוונות צריכות להוביל לחשיבה ולשיחה הן על בילויים, הן על עשייה חיובית והן על שותפות בעול המשפחתי, כגון: כמה זמן תוכל להקדיש בכל יום לשותפות בבית (שימו לב: לא 'עזרה לאימא', כי בית נקי אינו רק צורך של אימא, אלא 'שותפות בבית')?

כן ראוי לדבר יחד על הגבולות: כמה 'שעות מחשב' הן סבירות בעיניך? מתוך דיאלוג, יקבעו ההורים לילדיהם את מסגרות ההתנהגות לקיץ הקרוב, בבית ומחוצה לו. עיקרון

זה נכון אף ביחס להוצאות כספיות. יש ילדים המבקשים בכל יום סכום קטן (לקניון, לסרט וכדומה), אך ההוצאות הקטנות מצטרפות להוצאות הגדולות (הכוללות מחנה, טיול נוער, ובגילים צעירים: קייטנה, פעילות של המתנ"ס ועוד), ויחד הופכות לסכומים גבוהים. נוכח מצב זה יש משפחות שיבכרו להחליט עם הילד על סכום כסף חודשי שיעמוד לרשותו, תוך העברת האחריות להחלטה מתי יצטרף לחבריו לפעילות הכרוכה בהוצאה כספית ומתי ישכנעם להסתפק בקומזיץ מקומי.

שיחה משפחתית: נוסף על השיחה הפרטנית עם כל ילד לקראת הקיץ, ראוי גם להעמיק את העשייה ההורית מול כל הילדים יחדיו. תנאי ראשון במעלה לעניין זה הוא השיחה המשפחתית. למותר לציין כי אף שיחה זו, שאותה מומלץ לקיים יום או יומיים לפני תחילת החופש הגדול, צריכה להיות ברוח נעימה (כאן המקום לחצי השני של האבטיח...). בשיחה ילבנו יחדיו תכניות משפחתיות

לעצור מעת לעת כדי לבחון יחד עם כל ילד כיצד מתממשת תכניתו; לזהות היכן שאיפותיו מתממשות והיכן ראוי לכוון שינוי בתכניות כדי לממשן בצורה טובה יותר. כן צריך לגלות עקביות בכל הקשור לכללים שסוכמו, הן בעשה טוב' (לימוד תורה או חסד) והן ב'סור מרע' (כמות שעות צפייה במסך, שעת חזרה בלילה וכו'). בנוסף, ראוי בכל כמה שבועות לקיים 'שיחה משפחתית' חדשה לצורך בדיקה משותפת כיצד מתקדמת חופשת הקיץ, מי מרוצה מהכללים ומהתכניות שגובשו יחדיו, ואילו שינויים אפשר וכדאי לבצע ברכיבים אלו.

תפקידנו אינו מסתכם רק בקביעה מה לא עושים. עלינו לסייע לילדינו לבחור מה הם כן עושים

וכו'). בשלב זה עזרו לו להוסיף על הלוח אירועים משפחתיים משותפים (חופשה משפחתית; חתונה של קרובים וכו') ולבסוף יכתבו אירועים אישיים שהילד מתכנן בעצמו. יודגש כי עצם החשיבה המשותפת על הלוח המתוכנן (אף אם פה ושם יחרגו ממנו בפועל) מחנכת ללקיחת אחריות על זמנו ועל מגוון עיסוקיו של כל ילד, וכן לעוד שלל נורמות מבורכות.

תחזוקה: כל תכנית היא בסיס לשינויים ולשחיקה. כן אצל מבוגרים וכל שכן אצל ילדים בימי החופש. ראוי

כל שנכתב עד כה יכול להיכתב בכל מסגרת חינוכית, לאו דווקא של ציבור דתי. ברם, עלינו לבחון כיצד ניתן להאיר בתוך המשפחה את הנאמר כאן מתוך עולמנו האמוני: אילו ערכים ופעילויות נוספות נטפח כדי להדגיש את הפן הייחודי של דרכנו הציונית-דתית? כיצד נחזק בקיץ את התפילה ואת קיום המצוות, את יראת השמים ואת יסודות האמונה?

תפקידנו, לקראת הקיץ ולאורכו, אינו מסתכם רק בהצבת גבולות ובקביעה מה לא עושים. עלינו לחשוב כיצד לסייע לילדינו לבחור מה הם כן עושים. כיצד לצמוח ולגדול, להתגייס למען דברים חיוביים ולהוסיף קומה בבניינם האישי. יחדיו נבחן כיצד נטפח את הקשר לארץ, ואיך נעמיק את הרגישות לשכבות מצוקה; יחדיו נבחר מה לעשות כדי להתקדם רוחנית, וכיצד לפעול כדי שנצמח אישית. עלינו לסייע לילדינו להבין כי אופיו של האדם וכוחו מתגלים בעיקר בבחירות שהוא עושה בשעות הפנאי ולא בעת שהוא ממלא מטלות שהן חובה. במובן זה, דווקא החופש הגדול עשוי לשמש עבורם שדה ניסויים שבו יוכיחו, בעיקר לעצמם, את עוצמתם הפנימית.

אתגרים אלו צריכים להעסיק אותנו תדיר, לאורך השנה כולה, אך במיוחד בימי החופשה. מתוכם ולאורם נשכיל בעזרת ה' להציב את חינוך החינוך לאמונה, בדרכנו הדתית-לאומית המיוחדת, כקרן אור אשר תאיר ותרומם את כל מעשינו, בימי הקיץ, ומתוכם - לאורך השנה כולה!

